

БАЩЕНКО Тетяна,
заступник начальника відділу організації діяльності ізоляторів
тимчасового тримання та моніторингу дій із затриманими Головного управління
Національної поліції у Вінницькій області

СИСТЕМА «CUSTODY RECORDS» ЯК МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ ЗАТРИМАНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Забезпечення охорони та захисту прав і свобод людини є невід’ємною складовою діяльності Національної поліції України, що орієнтована на служіння суспільству. Ефективність здійснення відповідних функцій безпосередньо впливає на рівень довіри населення до Національної поліції, зміцнення законності й правопорядку загалом.

Правову основу діяльності Національної поліції у сфері охорони та захисту прав і свобод людини становлять відповідні положення Конституції України, міжнародних договорів, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, Закону України «Про Національну поліцію» та низки інших законодавчих актів. При цьому, правове забезпечення такої діяльності має динамічний характер, що зумовлено потребою реагування держави на нові виклики, пов’язані з гарантуванням і реалізацією прав людини, у тому числі під час дії воєнного стану [5].

У сучасних умовах реформування правоохоронної системи України та адаптації національного законодавства до європейських стандартів особливо актуальним є впровадження ефективних механізмів контролю за дотриманням прав затриманих осіб. Одним із таких механізмів є система «Custody Records», яка запроваджується у діяльність Національної поліції України як інструмент забезпечення прозорості поліцейської діяльності, належного документування всіх дій щодо затриманих осіб та запобігання випадкам катувань і жорстокого поводження.

Система «Custody Records» являє собою комплексний інституційно-правовий механізм фіксації всіх дій щодо затриманої особи з моменту фактичного затримання до її звільнення або поміщення до слідчого ізолятора. Основною метою функціонування системи є забезпечення дотримання прав людини, посилення контролю за діяльністю працівників поліції, підвищення рівня законності та забезпечення належного рівня процесуальних гарантій для затриманих осіб.

Впровадження системи «Custody Records» стало одним із важливих етапів реформування правоохоронної системи України та наближення діяльності Національної поліції до міжнародних стандартів у сфері захисту прав людини. Вказана система спрямована не лише на захист затриманих осіб, але й на забезпечення правової захищеності працівників поліції шляхом об'єктивної фіксації їхніх дій.

Особливістю системи «Custody Records» є повний взаємозв'язок її складових елементів:

1. Зонування приміщень підрозділу поліції.

Постійний нагляд за станом перебування затриманих реалізовується шляхом поділу підрозділу поліції на окремі зони, у яких мають перебувати виключно конкретні категорії осіб (відвідувачі, затримані чи доставлені). Метою зонування є відмежування приміщень для роботи із затриманими від усіх інших приміщень (робочі кабінети поліцейських, приміщення для подання громадянами заяв та скарг тощо) [4]. Необхідність виокремлення зони підрозділу поліції, де розташовуються приміщення для роботи із затриманими полягає у тому, щоб жодна стороння особа (поліцейські або інші особи, які не мають стосунку до роботи із затриманими та забезпечення їх прав) не можуть безконтрольно туди потрапити.

2. Система відеонагляду 24/7.

Система «Custody Records» передбачає застосування сучасних систем відеоспостереження у приміщеннях поліцейського відділку та у спецавто для перевезення затриманих і взятих під варту осіб. Застосування систем відеоспостереження в поліцейському відділку та спецавто є додатковою гарантією забезпечення безпечного середовища під час утримання та переміщення затриманих і взятих під варту осіб, а також дотримання їхніх прав та законних інтересів [4].

2. Електронна база обліку всіх дій щодо затриманих (ІП «Custody Records»).

На базі інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» запроваджено підсистему «Custody Records», яка передбачає фіксацію всіх дій із затриманою особою з моменту її фактичного затримання на планшетному пристрої поліцейського, а обставини перебування затриманої особи в підрозділі поліції та подальше вибуття до установ, які підконтрольні іншим органам державної влади, фіксуються інспектором дотримання прав людини. Система дає змогу зафіксувати дотримання поліцейськими гарантованих національним законодавством та міжнародними стандартами прав і свобод людини: права на захист, права на медичну допомогу, процесуальні права. [1]

3. Інспектор дотримання прав людини.

Завдання інспектора дотримання прав людини – забезпечувати дотримання прав людини, законність тримання під вартою, гарантувати безпечне середовище, а також виявляти порушення процесуальних прав та гарантій затриманої особи в територіальному підрозділі поліції, з внесенням відповідної інформації до ІП «Custody Records» [2].

Під час спілкування з затриманими особами та проведення інтерв'ювання, інспекторами дотримання прав людини встановлюється вербальний та психологічний зв'язок, який допомагає з'ясувати факти різного характеру, про

які затримані особи не можуть повідомити слідчим або поліцейським, якими здійснювалось затримання.

4. Дистанційний зовнішній контроль (доступ до електронної бази та відеоспостереження).

Наявність зовнішнього незалежного контролю за процесами, які відбуваються у підрозділі поліції, є серйозним стримуючим чинником як для затриманих, так і для поліцейських, оскільки працівники Департаменту головної інспекції та дотримання прав людини Національної поліції України можуть переглянути відео з будь-якого підрозділу поліції в регіонах та всі відомості щодо дій із затриманою особою в ІП «Custody Records» [4].

Впровадження системи «Custody Records» в діяльність правоохоронних органів України стало важливим кроком у напрямку забезпечення прав людини та превенції неналежного поводження з особами під час затримання. Завдяки імплементації системи було створено прозорий механізм моніторингу кожного етапу перебування затриманої особи під контролем поліції, що значно підвищило рівень дотримання процесуальних стандартів та мінімізувало можливості для порушень.

Така ініціатива підтримується зокрема Урядом України, офісом Ради Європи в Україні, Уповноваженою у справах Європейського суду з прав людини, Секретаріатом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, керівництвом МВС та НП України, очільниками органів місцевої влади та місцевого самоврядування, зокрема військових державних адміністрацій, обласних та районних рад, окремих територіальних громад тощо [6].

Таким чином, система «Custody Records» - проєкт, призначений для гарантування безпеки прав затриманих та поліцейських шляхом електронної фіксації інформації про всі дії щодо осіб, які перебувають під контролем поліції з моменту фактичного затримання і до поміщення до слідчого ізолятора або звільнення з-під варти. В основу інформаційної підсистеми «Custody Records»

покладено сервісно-орієнтований підхід управління процесами для зменшення навантаження на поліцейських, що дасть їм змогу належно виконувати роботу із затриманими або відвідувачами підрозділу поліції [7].

Список використаних джерел:

1. Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 311 від 24.05.2022 року «Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «Custody Records» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0629-22#Text>

2. Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 699 від 16.10.2024 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності підрозділів дотримання прав людини Національної поліції України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1589-24#Text>

3. Доповідь для Уряду України щодо проведеного візиту ЄКПТ в Україну з 16 по 27 жовтня 2023 року URL: <https://rm.coe.int/1680b0e1f9>

4. Навчальний портал системи електронного обліку дій із затриманими особами «Custody Records». URL: <https://custodyrecords.com/>

5. Вигівський І. Перспективи розвитку правового забезпечення діяльності Національної поліції України у сфері охорони та захисту прав і свобод людини. Забезпечення основоположних прав і свобод людини, дотримання стану дисципліни та законності в діяльності поліції в умовах воєнного стану : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кропивницький, 12 черв. 2025 р.). Кропивницький : ДонДУВС, 2025. С. 55–58.

6. Дмитрашук О., Димченко В., Бойчук І. «Custody Records»: крок до європейських стандартів: забезпечення дотримання прав затриманих в Україні. Забезпечення основоположних прав і свобод людини, дотримання стану дисципліни та законності в діяльності поліції в умовах воєнного стану : зб.

матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кропивницький, 12 черв. 2025 р.). Кропивницький : ДонДУВС, 2025. С. 96–98.

7. Крапивін Є. Custody records: система фіксації всіх дій щодо затриманої особи - стан нормативного регулювання. 2022. URL: <https://justtalk.com.ua/post/custody-records-sistema-fiksatsii-vsih-dij-schodo-zatrimanoi-osobi--stan-normativnogo-regulyuvannya>

ГОРБАНЬ Олена,

інспектор з дотримання прав людини відділу поліції №3 Вінницького районного управління поліції Головного управління Національної поліції у Вінницькій області

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ У ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: РОЛЬ СИСТЕМИ «CUSTODY RECORDS»

Відповідно до статті 3 Конституції України, права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Це положення є фундаментальною засадою діяльності Національної поліції, особливо в умовах воєнного стану, коли необхідність забезпечення безпеки повинна поєднуватися з дотриманням конституційних прав і свобод громадян [1].

Одним із ключових принципів діяльності Національної поліції є дотримання прав і свобод людини. Закон України «Про Національну поліцію» визначає, що поліція під час виконання своїх повноважень забезпечує права і свободи людини, а їх обмеження допускається лише у випадках та в порядку, передбачених законом, за умови необхідності та пропорційності втручання [2].

У науковій літературі наголошується, що діяльність поліції в демократичній державі ґрунтується на сервісній моделі, за якої правоохоронні органи виступають не лише як інструмент примусу, а як інституція, що забезпечує реалізацію та захист прав і свобод людини. Такий підхід передбачає